

SNOAVA POPULARĂ ÎN NORD-VESTUL MUNTENIEI

MIHAIL M. ROBEA*

În proza vîlsăneană, snoavele ocupă numeric, după basmele fantastice și legende, al treilea loc. Deși vechi, ele sînt încă destul de frecvente. Prin snoave se satirizează de către naratorii populari carențele omului. Extrase din realitatea cotidiană, acestea reflectă în mod deosebit un aspect, un moment din viața colectivităților umane, avînd efecte educative puternice asupra membrilor lor. Pe Vîlsan, specia e cunoscută, ca și pe alte văi argeșene, cu termenii de *poveste* - „poveste cu popi, cu țigani”¹ și, sporadic, de *basma*.

Corpusul snoavelor numără 27 de tipuri: 23 de tipuri cu o variantă și patru tipuri cu două variante - în total 31 de texte. Numărul lor relativ mare ilustrează spiritul de observație ascuțit și vocația către voioșie a membrilor comunităților vîlsănene. Structural, 26 de snoave sînt tipuri pure și o snoavă e tip combinat - chiar local. Aceasta dovedește omogenitatea lor. În privința circulației lor, 13 tipuri au o circulație internațională, patru tipuri - o circulație națională și 10 tipuri - o circulație locală. Numărul mare de variante naționale și de ticuri locale demonstrează încă odată capacitatea de creare și de recreare a comunităților vîlsănene în Sfera prozei.

Tematica snoavelor din Valea Vîlsanului e destul de întinsă, căci snoavele sînt inspirate din cele patru mari categorii tematice: I. Relații sociale - patru tipuri; II. Relații de familie - cinci tipuri; III. Trăsături psihologice - 17 tipuri; IV. Deficiențe fiziologice - un tip. Evident, snoavele din categoria trăsăturilor psihologice, cu 17 piese, domină celelalte categorii. Snoavele acestea privesc cele mai importante trăsături psihologice ale omului: prostia, lenea, inerția, viclenia. Eroii snoavelor aparțin prin excelență mediului rural: țărance, țărani, autorități (primar, perceptor), fețe bisericești (preot, diacon). Dintre toate personajele, femeia, privită într-o viziune arhaică, apare cel mai frecvent.

Snoavele se desfășoară, cu câteva excepții, pe un spațiu restrîns. Structura lor compozițională aparține tuturor celor patru tipuri compoziționale² moment (scenă), binar, serial și ciclic. Motivele, singure sau combinate, sînt de o mare omogenitate. Comicul din snoave apare aproape cu toate categoriile lui de caracter, cel mai frecvent; de situație, destul de cultivat (*Cu capra*, *Cu femeia leneșă la târg*); de limbaj, într-o

* Mioveni.

¹ Informator Dumitru C. Diaconu, 46 de ani, Valea Faurului. Culegător Mihail M. Robea, 8 VIII 1969.

² Cf. Ovidiu Bîrlea, Prefață la *Nevasta leneșă*, Ediție îngrijită de Sabina C. Stroescu, București, Minerva, 1979, p. XVII-XVIII.

singură piesă (*Fetili și pețitorii*). Stilul lor e colorat și concis, cu foarte puține neologisme. Clasificarea acestor snoave, în corpusul lor urmează clasificarea românească din *La Typologic bibliographique des faceties Roumaines*, de Sabina Cornelia Stroiescu, vol. I-II, București, EA, 1969.

1. *Cum a scos Ion paguba din casă* (tip 3008).

Inf. Al. Floca, 40 de ani, Stroești I. Culegător, M.R. 2 II 1969. Învățat: „tot dă la moși“.

Tip răspândit sporadic în țară. O snoava vîlsăneană din *Ciclul Păcală*. Aceasta posedă o schemă epică similară cu cea clasică. Cu una din cele nai întinse narațiuni, Ion se angajează slugă la un popă. Îi omoară boii în pădure și fuge în lume. Intrând într-un lac după toporul aruncat, rămâne fără haine. Se ascunde apoi sub patul unei case, a cărei femeie avea un ibovnic în cameră. Venindu-i bărbatul, nevastă îl ascunde sub același pat și Ion, cu amenințări, îi îmbracă hainele. Iese afară, revine în casă ca „doctor bun de pagube“ și, la îndemnul său, cei doi soți, cu apă fiartă și cu pari, înlătură „paguba“ din casă. Narațiune omogenă și cursivă. Ion e Păcală. Motivul angajării la popă e împrumutat direct din experiența de viață. Cu o puternică dramatizare a motivelor. Stil obișnuit povestitorului, însă cu un plus de claritate.

2. *Cu Stan și Vlad* (tip 3086)

Inf. Ion C. Gămălie, 62 de ani, Bohari, culegător, M. Robea, 12 VIII 1969.

O altă snoavă din *Ciclul Păcală* însă cu un număr nou. Aceasta pare a fi o creație personală a povestitorului vîlsănean, pe baza împrumutării și a amplificării unor motive din ciclul respectiv. Unele motive o apropie de snoava *Slugă la sărac* din colecția lui D. Furtună³ Doi băieți „leneși“ și săraci se hotărâse să plece la oraș să se îmbogățească, fiind pe rând, unul la altul „slugă“ și „boier“. Mai întâi Stan slugă la boier Vlad. În oraș, trag la un hotel, unde fiind luați în serios, mănâncă și beau gratuit. Spre a-i spori prestigiul boierului, sluga, în timpul somnului lui, oprește circulația în preajma hotelului. Împărăteasa țării, văduvă, aflând de prezența boierului Vlad, îl invită la palat. Îl primește seara și, observându-i îmbrăcămintea uzată și plină de fulgi, îl izgonește. Rămâne, împreună cu Stan, în curtea palatului; se arată o „vedenie“, împăratul. Acesta le arată bogățiile lui ascunse în subterana statuii și Vlad devine begat. Dimineața, împărăteasa crede că s-a înșelat. Se scuză și se căsătorește cu Vlad. Însă Vlad pleacă cu Stan să-l îmbogățească și pe el. Ajung într-o pădure, îndepărtează de la foc pe niște „haiduci“ și le iau „desagii cu bani și armătura. Stan se călătorește cu sora împărătesei. Narațiune puternic omogenă, captivantă și cu o compoziție serială. Ancorată în verosimil și fantastic. Cu narare fluentă și cu dramatizare proporțională a motivelor narative. Cu comic de caracter și de situație. Stil caracteristic povestitorului.

3. *Băiatul cel sărman și pisica* (tip. 3222)

Inf. Gheorghe Gh. Bănică, 13 ani, Brăduleț. Culegător, M. Robea, 17 V 1969.

Învățat: „dă la tata mare“.

Tip atestat în jud. Argeș. Cu narațiune restrânsă. Un băiat sărac și orfan luându-și pisica în traistă, pleacă în lume ca să-și caute norocul. Găzduiește la niște gospodari. Observând că aceștia își apără de șoareci mămliga cu bătele, îi dă drumul la pisica sa și șoarecii fug. Descoperind pisica ei strâng bani de la toți cetățenii și o

³ D. Furtună, *Izvodiri din bătrâni*, Editura Minerva, București, 1973, p. 205-207.

cumpără. Băiatul se îmbogățește. Text unitar, numai povestit și încadrat între formule tradiționale. Cu stil caracteristic povestitorului.

Tip atestat pe altă vale din jud. Argeș, cu variantă silmilară: 1. *Omul și pisica lui*: Codin, CS, p. 76-78 (Furești).

4. *Țiganu și miliția* (tip. 3329).

Inf. P. Lăzăroiu, 73a. Cacaletți. Culegător, M. Robea, 22 VIII 1969. Învățat: „dă pă la alții”.

Snoavă cu un loc potrivit în categoria snoavelor despre autoritățile laice și religioase, cu numărul ultim. O snoavă inspirată din realități contemporane. Un țigan merge la București și este luat în mașina sa de un maior. La punctul de control, mașina e oprită de un căpitan și șoferului i se cer actele pe care nu le are la el. Atunci țiganul cheamă căpitanul la el și îl întreabă dacă s-a gândit cine ar putea fi el dacă are la mașină un șofer maior. Căpitanul îl crede ministru și îi dă imediat liber.

Text cu aspect geometric și cu o compunere episod. Dramatizare amplă a tonului. Cu comic de caracter și de situații. Stil obișnuit povestitorului.

5. *La divorț* (tip 3414).

Inf. P. Lăzăroiu, 73 de ani, Cacaletți. Culegător, M. Robea, 22 VIII 1969. Învățat: „eh, dă pă la alții”.

Tip atestat în Muntenia și Transilvania. Textul vîlsănean reprezintă o combinație a două snoave foarte apropiate. Doi tineri căsătoriți de curând se hotărăsc împreună să divorțeze. La tribunal asistă la divorțul a altor doi soți, vîrstnici, pe care judecătorul îi divorțează pentru „potrivire de caracter”, în sens negativ. Le vine rândul tinerilor soți și judecătorul le cere motivul divorțului. Nu-i pot oferi niciun motiv și atunci îl trimite afară să nascocască unul. Nu-l găsesc însă. Chemați în sală, la insistența magistratului de a indica motivul, tînărul declară: „Asta s-a-nvechit!”, „boală” de care „suferea și judecătorul”. Evident, un text compus din două snoave înrudite: 1. snoava despre divorțul prin „potrivire de caracter” (tip 3414); 2. snoava despre divorțul prin „înțelegere”, mai nouă, inspirată dintr-o realitate juridică abrogată recent (Decretul 79/1966). Această ultimă snoavă este creată, în mare parte, pe canavaua celeilalte plămui și se contaminează cu snoava despre divorțul soților frivoli (tip 3.493). Evident, o creație a povestitorului vîlsănean. În contextul ei este introdusă cealaltă snoavă. Unite într-un singur text idiculizarea pseudomotivelor divorțurilor din cele două episoade apare mai pregnantă și mai variată. Narațiune omogenă. Cu tip serial de compoziție. Episoadele puternic dramatizate. Stil concis, vioi, colorat.

6. *Maria din Vadulat* (tip. 3469)

Inf. Maria I. Cîrstea, 72 de ani, Vîlsănești. Culegător, M. Robea, 27 VI 1969. Învățat: „dă la bătrîni”.

Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta vîlsăneană conține schema narativă clasică. O femeie frivolă este curtată de popă, de primar și de perceptor. În înțelegere cu bărbatul, îi invită succesiv, într-o seară, acasă. Femeia îi ascunde „într-o putină cu zăborină”, bărbatul o duce la bălci și, în fața lumii curioase, le dă. drumul la „draci”. Narațiune unitară. Cu tip serial de compoziție. Accent deosebit pe comicul de situații. Stil clar, vioi, sobru.

În alte așezări argeșene, tipul apare atestat cu variante apropiate: 1. *Primarul, popa și pârcălabul*, D. Mihalache, „Flacăra Literară, artistică și socială”, V (1916), nr. 41, p. 494-495; 2. Ion (femeia vicleană); Vrabie, p. 185-188 (Domnești).

7. *Păcăleala popii* (tip 3470)

Inf. Constantin Uță, 70 de ani, Valea Faurului. Culegător, M. Robea, 8 VII 1969. Învățată: „din popor, dă la oameni”.

Alt tip atestat în toate provinciile țării. Varianta vîlsăneană urmează schema epică clasică. Un popă se ține după o femeie serioasă. Ea i se plînge bărbatului, acesta o îndeamnă să-l cheme acasă. Popa vine, femeia îl ascunde subpat și bărbatul îl scoate și-l pune să macine toată noaptea. Apoi popa renunță la femeie. Narațiune omogenă și cu compoziție binară. Cu utilizarea echilibrată a narațiunii și a dialogului. Accent pe comicul de caracter și de situație. Stil concis, clar și vioi.

Tip atestat frecvent și omogen în alte părți ale jud. Argeș: 1. Cu un popă și o vecină: AIEF, mg. 1247 (Albești de Muscel); 2. Cu o femeie șmecheră: AIEF, mg. 1323 (Bughea de Sus); 3. Popa iubet: Vrabie, p. 260-263 (Domnești); 4. Ai terminat de moară?: Nanu, DLP, p. 103-104 (Smeura).

8. *Cizmaru păcălit*.

Inf. Vasile I. Floca, 31 de ani, Stroești. Culegător, M. Robea, 2 II 1969. Învățat: „dă la alții”.

Snoavă licențioasă. Cu locul potrivit, atât aceasta cât și următoarea, la snoavele despre relațiile familiale. Doi soți săraci n-au o cratiță pentru prepararea mîncării. Bărbatul o împrumută de la un căpitan, vecin. Cratița e ciobită și apoi fiecare dintre soți îl trimite pe celălalt s-o înapoieze. Neînțelegându-se, hotărăsc să o ducă acela care va vorbi primul în câteva zile. Între timp, sosește ordonanța căpitanului pentru a-i ridica cizmele reparate și nici unul din soți nu vorbește. Spre a-i face să vorbească, ordonanța „se leagă” de femeie. După plecarea acestuia, cizmarul îi reproșează nevastei comportarea și, fiindcă a vorbit primul, tot el restituie cratița căpitanului. Acțiune unitară și cu compoziție binară. Accent pe comicul de caracter, de situație și de limbaj. Stil abrupt și colorat.

9. *Cu un rudar*.

Inf. Gheorghe N. Ganea, 35 de ani, Stroești. Culegător, M. Robea, 27 I 1974. Învățată: „dă pă la adunări d-ale noastre”.

Snoavă licențioasă. O rudăreasă, împreună ou bărbatu-său se duce să viziteze părinții peste Olt. La marginea apei, ei se hotărăsc s-o treacă cu o barcă. Barcagiul ia mai întâi pe femeie și, la jumătatea Oltului, începe „să vază dă rudăriță”. De pe mal, bărbatul i se adresează acestuia, cu imprecășii și își îndeamnă nevasta să-l facă inofensiv. Narațiune unitară cu compoziție episod. Cu textul puternic dramatizat. Accent pe comicul de situații și de limbaj. Stil vioi, concis și arhaic.

10. *Mătiura* (tip 3695).

Inf. Gheorghe Gh. Bănică, 13 ani, Brăduleț. Culegător, M. Robea, 17 V 1969. Învățat: „dă la tata mare”.

Tip atestat o singură dată în Muntenia. Varianta vîlsăneană se dezvoltă pe o schemă mai amplă, cu două motive: 1. cererea mătiurei de fata proastă atestat; 2. ungerea femeii proaste și leneșe cu miere, neatestat. Un flăcău se căsătorește cu o fată bogată, dar proastă și leneșă. La plecarea cu zestrea, îi cere insistent maică-sii mătiura - „polonic cu care mîncă”. Rușinată, i-l dă. În noua casă, nu face „nici-o treabă”.

Bărbatu-său o unge cu miere și o punctează cu fulgi, încât toți o ocolesc. Atunci femeia începe să lucreze. Narațiune omogenă și cu o compoziție combinată (serială și binară). Cu comic de caracter și de situații. Stil caracteristic povestitorului adolescent.

11. *Femeia proastă* (tip 3736).

Inf. Augustin Mailat, 67 de ani, Brăduleț. Culegător, M. Robea, 20 V 1969. Învățăta: „dă la bătrâni“.

Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta vîslăneană posedă o scenă epică identică cu cea clasică în trei motive esențiale. O femeie proastă se plînge bărbatului că pisica i-ar mișca „grinda dă sus“ și i-ar omorî copilul. O îndeamnă să dea jos pisica și pleacă în lume să vadă dacă mai există asemenea proști. Întâlnește pe unul care lovea vaca să urce în podul grajdului după fin, pe alții care construiau „o casă fără ferestre“ și se plîngeau că n-au lumină în odaie. Atunci omul se întoarce acasă că mai întâlnește proști. Acțiune încheiată și cu compoziție serială. Cu comic de caracter și de situații. Stil abrupt, colorat.

În jud. Argeș, încă o variantă aproape asemănătoare cu cea vîslăneană: 1. Iertarea prostiei: Nanu, L.P., p. 65-66 (Coșești).

12. *Fetili și peșitorii*.

Inf. Maria Gh. Simion, 76 de ani, Brăduleț. Culegător, M. Robea, 25 V 1969. Învățăta: „dă la mătușe“.

O snoavă locală, în *Tipologia bibliografică a snoavelor românești*, ea poate fi inclusă în categoria snoavelor despre femeia proastă (tip 3695-3760), grupă lipsită de numere ce rezervă atât de utile. Niște oameni cu patru fete: „trei năblege“ și „una mai sănătoasă“. Vin peșitori la ultima fată și celelalte fete se ascund. O pisică mănâncă din „jumării peșitorilor“ și cele trei fete strigă diferit, contradictoriu, la ea. Narațiune cu un aspect geometric și cu o compoziție episodică. Cu comic de limbaj, de situație și de caracter. Stil obișnuit povestitoareii.

13. *Talmeș-balmeș* (tip 3814)

Inf. Augustin Mailat, 67a., Brăduleț, culegător Mihail Robea, 20.V.1969. Învățăta „dă la tata“.

Tip atestat în toate provinciile țării. Schema variantei din Brăduleț nesimilare cu cea clasică. Un fin își vizitează nașul și mănâncă la acesta „talmeș-balmeș“, „ocă cu brînză“. Plăcându-i, nașul îi dă brînză ca nevastă-sa să-i gătească acasă acest fel de mâncare. Pe drum îi uită numele și el îi spune nevastei să-i gătească „hăla-d-acela“. Femeia nu înțelege ce să-i gătească și este lovită mortal cu ciocanul. Copilul său îi spune atunci că a făcut-o „talmeș-balmeș“ pe maică-sa. Tatăl își reamintește abia acum numele și regretă că acesta n-a sosit mai devreme să i-l amintească. Narațiune încheiată și cu compoziție serială. Cu comic de caracter, de situație și de limbaj. Stil abrupt, colorat, cu unele reluări.

Snoava e atestată în alte părți ale județului Argeș tot cu schema epică clasică. 1. Talmeș-balmeș halba: Codin, CS, p. 144-145 (Priboeni); 2. Almeș-balmeș, unt cu ouă: Nanu, DPL, p. 112 (Suseni).

14. *Cu capra* (tip 3850)

Inf. Augustin Mailat, 67a., Brăduleț, culegător Mihail Robea, 20.V.1969. Învățăta: „dă la tata-al meu“.

Tip atestat în Transilvania. Varianta vîslăneană reprezintă prima atestare a tipului în Muntenia. Evident, snoava a trecut aici prin filiera repertoriului ciobanilor de

pe versanții munților Făgărașului. Posedă o schemă aproape similară cu cea transilvăneană. Un fin a primit în dar o capră de la nașu-său. Neavând cu ce s-o hrănească, se suie într-o salcie și îi aruncă crăci. Capra le cojește fâșiile și omul crede că vrea „să-l lege pă iel“. Rămâne în salcie. Spre a scăpa de ea, i-o vinde unui negustor. Narațiune unitară și cu o compoziție episod. Domină narațiunea cu comic de caracter și de situații. Stil caracteristic povestitorului.

15. *La șezătoare* (tip 4653)

Inf. Maria Gh. Simion, 76a., Brăduț, culegător Mihail Robea, 20.V.1969.

Învățăta „dă pă la lume, nu mai știu bine“.

Tip cu o atestare unică în Muntenia. Varianta vâlsăneană care concretizează a doua atestare a tipului posedă o schemă epică aproape identică cu cea a variantei precedente. O fată frumoasă e iubită de doi flăcăi: unul sărac, altul bogat. Când vine la șezătoare, primul bea multă apă, mărturisind că bea după pește. Prietenele fetei, deghizate, vizitează pe rând familiile flăcăilor să observe ce mănâncă ei. Constată: băiatul sărac mănca „zeamă dă mămăligă“ sărată; cel bogat, „bulz dă brânză“. La prima șezătoare, în joc, fata care se va căsători cu băiatul sărac face aluzie la situația flăcăilor. Acțiune unitară, dramatizată și cu compoziție binară. Cu comic de caracter și de situație. Stil abrupt.

16. *Cu baba și moartea* (tip 4777)

Inf. P. Lăzăroiu, 73 ani, Căcaleți, culegător Mihail Robea, 22.VIII.1969.

Învățăta „dă la lume“. Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta locală cu o schemă epică identică cu cea clasică. O babă săracă, în momentele grele ale vieții, își cheamă moartea. La o accidentare pe o coastă, moartea, chemată, se ivește, însă baba o refuză, motivând că a chemat-o să-i ajute să pună „surcelili-n cap“. Acțiune omogenă și cu o compoziție binară. Cu echilibru în folosirea narațiunii și a dialogului. Cu comic de caracter și de situații. Stil caracteristic povestitorului.

17. *Țiganu și peștele* (tip 4779)

Inf. P. Lăzăroiu, 73 ani, Căcaleți, culegător Mihail Robea, 22.VIII.1969.

Învățăta „dă la lume“. Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta lui P. Lăzăroiu posedă o schemă epică aproape identică cu cea clasică. Un țigan îl roagă pe Sf. Petre să-i ajute să prindă pește, dându-i și lui o parte din el. Prinde un pește mare și îl măsoară numai pentru membrii familiei sale. Peștele sare în apă; țiganul îi reproșează sfântului că n-a știut de glumă. Acțiune încheiată și cu compoziție binară. Cu comic de caracter și de situație. Stil caracteristic povestitorului.

18. *Țiganul și mecanicu* (tip +)

Inf. P. Lăzăroiu, 73 ani, Căcaleți, culegător Mihail Robea, 22.VIII.1969.

Învățăta „dă pă la oameni“.

Snoava se referă la aspecte contemporane. Poate fi clasificată în categoria *isteț-șiret* (tip 4640-4672), fără număr. Un țigan vrea să se întoarcă gratuit acasă de la București. În gară, el se apropie de o locomotivă „Diesel“, îl laudă pe „inginer“ și îl roagă să-l ia în cabină. Acesta îl invită înăuntru. Călătorul coboară la Ploiești și, de jos, îl întreabă batjocoritor pe mecanic: „Bă bulache, tot tu bagi cărbuni, mă?“. Snoavă cu o compoziție episod. Text dramatizat. Cu toate tipurile de comic. Stil obișnuit povestitorului.

19. *Olteanu și munteanu* (tip +)

Inf. P. Lăzăroiu, 73 ani, Cacaleți, culegător Mihail Robea, 22.VIII.1969. Învățăta „dă la lume“.

Snoava intră în tipologie ca și precedenta, la *istef-șiret* (tip 4640-4672). Un oltean și un muntean mănâncă împreună pește la restaurant. Olteanul aruncă oasele, munteanul le adună. Întrebat de ce le adună, munteanul îi spune că: „Cu acestea câștigi gologani!“. Olteanul i le cumpără cu „doi poli“. La reproșul lui că sunt scumpe, munteanul îi răspunde că abia le-a cumpărat și-a început să se deștepte. Narațiune dramatizată și cu o compoziție episod. Cu comic de caracter și de situație.

20. *Cu biserica țigănească* (tip Ath 1932).

Inf. Gheorghe N. Ganea, 30 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 8.II.1969. Învățăta „dă la unu din Albești d-aici“.

Tip atestat în toate provinciile țării. În proza populară românească, el are o structură de snoavă. Atunci locul lui potrivit e la snoavele despre minciuni (tip 4896-4929), nu la poveștile cu minciuni (tip Ath 1875-1899). Întrucât categoria aceasta de snoave nu are numere de rezervă, ca de altfel multe altele, nu i se poate da un număr. În Valea Vâlsanului snoava e foarte răspândită. Într-o singură colectivitate au fost înregistrate două variante.

Varianta lui Ganea e primul text înregistrat. Odată țiganii se hotărăsc să se strângă și să discute despre construirea unei biserici și despre alegerea unui „popă“. Țiganii discută „balma-valma“ și propun ca biserica să fie făcută „dă argint“, „dă aramă“, „din fier“, „din hârtie“, și, în fine, din alimente (caș, brânză, cârnați, slănină) pentru ca „să mănânce țiganii noștri frați“. Ca preot îl aleg „pă Adiman Chirilă“, negru și nesățul. În loc de clopot de metal pun „o căpățână de cal“. Narațiune fluentă și cu o compoziție serială. Stil obișnuit povestitorului.

21. *Anecdota țigănească*.

Inf. Al. Floca, 44 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 3.XI.1973. Învățăta „dă pă la alții“.

Variantă similară. În sudul văii, snoavă, trecută, versificată, în repertoriul Caprei.

22. *C-un om leneș* (tip 5093).

Inf. Al. Floca, 45 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 27.I.1974. Învățăta „dă la tata“.

Tip cunoscut îndeosebi prin varianta Creangă și atestat sporadic în unele provincii ale țării⁴. Varianta vâlsăneană posedă o schemă epică mult diferită de cea clasică. Trăiesc căsătoriți un bărbat puturos și o femeie harnică. Femeia îi dă mâncare „pă gât, ca la animal zis“. Femeia îl îndeamnă să lucreze câte ceva, dar el refuză. Mâhnită, femeia îl lasă și pleacă în lume. Rămâne singur câțva timp și, ca să nu moară de foame, îl iau pe rând „neamurili“. Nu le lucrează nimic și îi moaie ele mâncarea. Un nepot se hotărăște să-l ducă „la spânzurătoare“. Pe drum întâlnește „o biată doamnă“ care vroia să-l îngrijească ea și el să-i aibă „grijă d-ale casii“. Când află însă că leneșul dorește „posmagii muiați“, îl îndemnă pe nepot să-și continue drumul. Snoava aceasta diferă de toate celelalte variante⁵, printr-un plus de două motive, care alcătuiesc prima

⁴ Ov. Bîrlea, *Poveștile lui Creangă*, p. 117.

⁵ *Ibidem*, p. 117.

ei parte: părăsirea leneșului de nevastă și îngrijirea lui de rudele apropiate. Parțial, al doilea motiv corespunde cu primul motiv, cu întreținerea leneșului de către sat, din varianta *Poveste* (Mălini-Fălticeni)⁶. Prin prezența celor două motive, varianta vâlsăneană dobândește, singură, o desfășurare motivată și ascendentă, cu includerea antecedentelor pedepsei capitale. Evident, textul vâlsănean provine din circulația orală și reprezintă o variantă locală deosebită, argeșeană, probabil cu o largă circulație în trecut. Căci folcloristul muscelean D. Mihalache (1885-1916) a cunoscut și a dramatizat amplu o asemenea variantă în piesa *Leneșul*⁷.

O snoavă cu o narațiune omogenă și cu o compoziție serială. Folosire echilibrată a narațiunii și a dialogului. Cu comic de caracter, de situații și de limbaj. Stil muntenesc caracteristic povestitorului.

23. *Cu o femeie leneșă* (tip 5152)

Inf. Maria Gh. Simion, 76 ani, Brăduleț, culegător Mihail Robea, 25.V.1969. Învățată „dă pă la lume“.

Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta vâlsăneană cu o schemă epică identică cu cea clasică. Un flăcău se însoară cu o fată leneșă. Într-o zi, plecând la muncă, el pune „o piele de oaie-n cui“ și îi poruncește să-i facă treburile din casă. Negăsindu-le făcute, pune pielea „în spinarea femeii“ și o lovește cu biciul, încât o doare și pe femeie. Repetând scena în altă zi, bărbatul găsește „femeia bărbată“. Narațiune geometrică și cu o compoziție serială. Cu utilizarea echilibrată a narațiunii și dialogului. Cu comic de caracter și de situații. Stil caracteristic povestitoarei.

Tip atestat în Valea Argeșului cu o variantă similară, dilatată: *Biciul cel leneș pedepsit*, Nanu, DLP, p. 94-95 (Aref).

24. *Cu o femeie leneșă la târg* (tip 5153+5154+5155)

Inv. Vasile Floca, Stroești, culegător Mihail Robea, 2.II.1969. Învățată „dă la strămoși“.

O snoavă cu două variante în aceeași colectivitate socială. O snoavă combinată din trei tipuri comprimate, răspândite pe arii întinse. Tipologia națională nu cunoaște o snoavă cu această combinație. Prin numărul și succesiunea combinațiilor, ea apare ca o snoavă locală. Un flăcău harnic se însoară cu o fată leneșă. La reproșul bărbatului că ea nu lucrează nimic, femeia îi numără de mai multe ori un fus în gura podului și îi explică calendarul săptămânal al femeii leneșe (tip 5153). Îl trimite în pădure după „răschitori“, iar ea pe de altă parte îl amenință cu „Cine taie răschitoare / Baba-i moare“, ceea ce îl determină să renunțe la tăierea lor (tip 5154). Apoi îl trimite la nașul lor să-i aducă câte ceva și el se întoarce cu o găscă. Ea o confundă cu o haină femeiască bună și își aruncă propria îmbrăcăminte în foc, rămânând „goală“. Mâhnit, la prima zi de târg în Pitești, bărbatul încarcă căruța cu fân și, spunându-i că o duce să-i cumpere îmbrăcăminte, o ascunde „goală“ acolo. La descărcarea fânului vândut, cumpărătorii descoperă „dracul în piele goală“. Rușinată, fuge acasă și își lucrează singură ia (5155). În pofida numeroaselor motive, narațiunea apare încheiată și cu o compoziție serială, dovezi ale unei vechi difuziuni. Snoavă localizată în spațiul argeșean. Utilizare

⁶ *Ibidem*, p. 317-318.

⁷ D. Mihalache, *Leneșul*. Piesă de teatru într-un act, în „Muscelul nostru“, IV (1932), nr. 1-2, p. 17-19; nr. 3-4, p. 26-28; nr. 5-6, p. 31-34; nr. 7-8, p. 11-13; nr. 9-10, p. 37-38.

echilibrată a povestirii și a dialogului. Cu multe versuri în prima parte a textului. În snoavă, comic de caracter și de situații. Stil abrupt, colorat, cu aspect arhaic.

25. *Povestea cu femeie leneșă.*

Inf. Gheorghe N. Ganea, 35 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 27. I.1974. Învățată „dă la tata“.

Variantă identică cu cea precedentă.

26. *Femeia leneșă.*

Inf. Gheorghe Gh. Bănică, 13 ani, Brăduleț, culegător Mihail Robea, 17. V.1969. Învățată „dă la tata mare-al meu“.

Un tip bine cunoscut în Valea Vâlsanului prin două variante asemănătoare din sate depărtate. Prima variantă e un text mai amplu și cu multe particularități artistice. Un flăcău sărac, cu tot avertismentul socrilor se însoară cu o fată leneșă, dar bogată. La îndemnul lui, ea pleacă să sape un ogor, însă acolo numai mănâncă și doarme. Găsind-o dormind, bărbatul „o tunde-n cap“ și „o unge pă piele“ cu păcură. Se scoală, nu se mai recunoaște. Merge acasă, întreabă bărbatu dacă e ea și, după câteva încercări, îi spune că ea este. Acțiune omogenă și cu compoziție binară. Utilizarea echilibrată a narațiunii și a dialogului. Cu versificarea textului despre îndoiala identității leneșei. Snoavă încadrată inoportun în formulele inițială și finală ale basmului. Cu comic de caracter și de situații. Stil caracteristic povestitorului.

27. *Ion și Cartrina.*

Inf. Elisabeta Grad, 63 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 7. II.1969. Învățată „dă la un contabil“.

Variantă similară cu cea precedentă.

28. *Cu finu împăratului (tip 5307).*

Inf. Al. Floca, 40 ani, Stroești, culegător Mihail Robea, 6. II.1969. Învățată „dă la un moș“.

Tip atestat în toate provinciile țării. În spațiul vâlsănean, tipul e atestat amplu, cu două variante deosebite și cu aspect de basm.

Variantă din Stroești e cea mai amplă și cea mai completă. Finul isteț al unui împărat i se laudă că el e cel „măimare oț“ și poate fura orice. Surprins, împăratul îl pune la patru încercări grele și finul le trece cu bine. Îi fură iapa din mâinile „a 4-5 inși“, îmbătându-i; îi ia direct împăratului iapa, descălecându-l ca să privească niște „spânzurați“; îl aduce într-un sac pe popa, păcălindu-l; îi fură „ai patru boi dă la plug din mâna dă la patru oameni“, îndepărtându-i de ogor, cu niște pui. De teamă, împăratul hotărăște să-l înecă într-un lac. Îi spune astfel că-l numește primar într-un sat și că trebuie să-l ducă într-un sac. Însă pe drum, la un popas, finul schimbă locul din sac cu un cioban. La câteva zile, împăratul îl vede uimit cu o turmă de oi. La vestea că oile le-a scos din lac, împăratul, lacom, care să-l ducă acolo. Finul îl duce tot în sac și îl înecă; apoi și pe preoteasă. Finul rămâne „stăpânitor în averea“ lor. Narațiune omogenă și cu o compoziție serială. Cu dramatizare amplă a motivelor. Textul înrămat în formulele clasice ale basmului fantastic.

Cu comic de caracter, de situație și de limbaj. Stil caracteristic povestitorului, însă cu unele imprecășii.

29. *Țiganu și popa.*

Inf. Dumitru C. Diaconu, 46 ani, Valea Faurului, culegător Mihail Robea, 25. VI.1969. Învățată „dă la bătrâni“.

Variantă interesantă, redusă la trei motive narative: acceptarea „prinsorilor” unui popă de către un ȋigan; furtul unui cal din mâinile a trei oameni; luarea banilor din biserică. Cu toate tipurile de comic.

30. *Cu un popă rușinat* (tip 5316).

Inf. Constantin I. Uța, 70 ani, Valea Faurului, culegător Mihail Robea, 29. VI.1969. Învățată: „o știu dă la unu din Galeș, Manole Șoleanu, cioban”.

Tip atestat în toate provinciile țării. Varianta vâlsăneană are schema epică similară cu cea clasică. Un ȋăran mărturisește unui popă, la spovedit că el i-a furat vaca aia mare, roșie” și-i cere iertare. Vrând să scoată plata vacii cu martori, popa îl pune să repete mărturisirea în fața oamenilor, la biserică. Acolo declară însă că toți copiii cu părul roșu din sat sunt făcuți cu popa. Narațiune geometrică și cu compoziție binară. Cu comic de caracter și de situație. Stil caracteristic povestitorului.

31. *O doamnă la Amara*.

Inf. P. Lăzăroiu, 73 ani, Căcaleți, culegător Mihail Robea, 22. VIII. 1969. Învățată: „auzită dă la oameni”.

O anecdotă locală, singura de altfel, inspirată din realitățile contemporane. În *Tipologia bibliografică a snoavelor românești* i se cuvine loc la *Anecdote*, categoria *Diverse* (tip 6036-6087), nenumerotată, căci nici aici nu au fost concepute numere de rezervă. O femeie reumatică merge la băile Amara și se întoarce sănătoasă, fără cârje. Aceasta fiindcă „I-a furat cârjili, domle. Și-acolo nu ie pădure, nu poa să facă altili”. Text numai narat și restrâns la un moment. Poanta nu e suficient de pregătită. Stil caracteristic povestitorului.

THE FOLK FUNNY STORY IN THE NORTH-WEST OF WALACHIA

Abstract

The folk funny story is a work in which the folk artists satirize the vices of man. The folk funny stories from Vâlsanului Valley are among the most interesting in the corpus of this kind of stories created in the North-West of Walachia. They satirize such negative features of man like stupidity and cunning.